

جمهوری اسلامی ایران

وزارت علوم تحقیقات و فناوری

مشخصات کلی ، برنامه آموزشی و سرفصل دروس

دوره : دکتری

رشته : حکمت هنرهای دینی

گرایش :

گروه آموزشی : هنر

مصوب هفتصد و نود و پنجمین جلسه شورای برنامه‌ریزی آموزش عالی

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری مورخ ۹۰/۱۱/۱۷

بسم الله الرحمن الرحيم

برنامه آموزشی دوره دکتری رشته حکمت هنرهای دینی

گروه: هنر

کمیته تخصصی: هنر

رشته: حکمت هنرهای دینی

گرایش:

دوره: دکتری

کد رشته:

شورای برنامه ریزی آموزش عالی در جلسه ۷۹۵ مورخ ۹۰/۱۱/۱۷ خود، برنامه آموزشی دوره دکتری رشته حکمت هنرهای دینی را در سه فصل (مشخصات کلی، برنامه و سرفصل دروس) مصوب نمود.

ماده ۱) برنامه آموزشی دوره دکتری رشته حکمت هنرهای دینی از تاریخ تصویب برای کلیه دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی کشور که مشخصات زیر را دارند، لازم الاجرا است.

الف: دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی که زیر نظر وزارت علوم، تحقیقات و فناوری اداره می شوند.

ب: موسساتی که با اجازه رسمی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و بر اساس قوانین تأسیس می شوند و بنا بر این تابع مصوبات شورای گسترش آموزش عالی می باشند.

ج: مؤسسات آموزش عالی دیگر که مطابق قوانین خاص تشکیل می شوند و باید تابع ضوابط دانشگاهی جمهوری اسلامی ایران باشند.

در صورت تصویب برنامه جدید:

ماده ۲) این برنامه از تاریخ ۹۰/۱۱/۱۷ برای دانشجویانی که از این تاریخ به بعد وارد دانشگاه می شوند لازم الاجرا است.

ماده ۳) مشخصات کلی، برنامه درسی و سرفصل دروس دوره دکتری رشته حکمت هنرهای دینی در سه فصل مشخصات کلی، برنامه و سرفصل دروس برای اجرا به معاونت آموزشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری ابلاغ می شود.

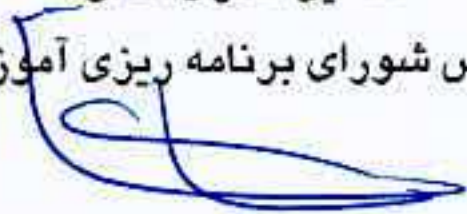
رای صادره هفتصد و نود و پنجمین جلسه شورای برنامه ریزی آموزش عالی
مورخ ۹۰/۱۱/۱۷ درخصوص برنامه آموزشی دوره دکتری رشته حکمت هنرهای دینی

(۱) برنامه آموزشی کارشناسی دکتری رشته حکمت هنرهای دینی که
از طرف گروه هنر پیشنهاد شده بود، با اکثریت آراء به تصویب رسید.
(۲) این برنامه از تاریخ تصویب به مدت پنج سال قابل اجرا است و پس
از آن نیازمند بازنگری است.

رای صادره هفتصد و نود و پنجمین جلسه شورای برنامه ریزی آموزش عالی مورخ ۹۰/۱۱/۱۷ در مورد برنامه آموزشی
دوره دکتری رشته حکمت هنرهای دینی صحیح است و به مورد اجرا گذاشته شود.

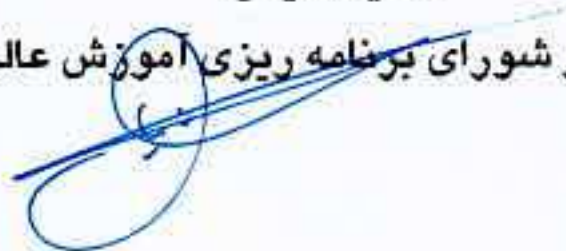
حسین نادری منش

نایب رئیس شورای برنامه ریزی آموزش عالی

سعید قدیمی

دبیر شورای برنامه ریزی آموزش عالی

سلام بر خاندان
پیغمبر اکرم

مشخصات کلی دوره دکترای حکمت هنر دینی

تعریف و هدف:

دوره دکترای حکمت هنر دینی یکی از دوره‌های آموزشی و پژوهشی در سطح تحصیلات تکمیلی نظام آموزش عالی است که بعد از دوره کارشناسی ارشد در گرایش‌های مختلف فلسفه (غرب، اسلامی، علم، ادیان و عرفان) آغاز و به اعطای مدرک رسمی دانشگاهی در مقطع دکترا منجر می‌گردد. فارغ‌التحصیلان سایر رشته‌ها باید در آزمون دو مرحله‌ای شرکت کنند. در صورت قبولی در آزمون نخست، مجوز ورود به دوره دوم را در کنار داوطلبان گرایش‌های مختلف فلسفه دریافت خواهند کرد.

نیاز جامعه امروز ایران به فارغ‌التحصیلان مقطع دکترا در حوزه پژوهش در رشته‌های مابین علوم انسانی و هنر به‌ویژه در رشته حکمت هنر دینی به‌شدت ملموس است. جامعه دانشگاهی ایران، برای تکمیل حوزه پژوهش خود در کنار رشته فلسفه هنر، لزوم ایجاد این رشته را تأیید می‌کند.

آموزش و تربیت صاحب‌نظران و متخصصانی که در تجزیه و تحلیل پژوهش‌های مشترک میان دو حوزه هنری و علوم انسانی از توان لازم برخوردار باشند و بتوانند از عهده تحقیق و اداره طرح‌های پژوهشی برآیند و تصحیح، تنقیح و نقد مطالعات و منتشرات موجود را به بهترین نحو به انجام رسانند، از اهداف ایجاد چنین رشته‌ای است.

نعداد و نوع واحد

مجموع واحدهای درسی دوره دکترای حکمت هنر دینی به تفکیک زیر می‌باشد:

دروس اصلی ۱۲ واحد

دروس اختیاری ۳۴ واحد (دانشجو باید ۱۰ واحد از این دروس اختیاری را بگذراند).

رساله ۲۰ واحد

جمع ۴۲ واحد

درسهای دوره دکتری حکمت هنرهای دینی

جدول درسهای الزامی

۱	مبادی عرفانی زیبایی شناسی اسلامی	۲ واحد
۲	حکمت هنر در ایران پیش و پس از اسلام	۲ واحد
۳	حکمت هنر در دیگر سرزمینهای اسلامی	۲ واحد
۴	حکمت هنر در هند و خاور دور	۲ واحد
۵	حکمت هنر یهودی و مسیحی	۲ واحد
۶	آراء متفکران سنت گرا درباره هنر و نقد هنر جدید	۲ واحد

درسهای دوره دکتری حکمت هنرهای دینی

جدول پیشنهادی برای درسهای نیمسال اول

۲ واحد	۱- جهانشناسی و زبان هنر سنتی
۲ واحد	۲- مبادی عرفانی زیبایی شناسی اسلامی
۲ واحد	۳- حکمت هنر در ایران پیش و پس از اسلام

جدول پیشنهادی برای درسهای نیمسال دوم

۲ واحد	۱- حکمت هنر در دیگر سرزمینهای اسلامی
۲ واحد	۲- حکمت هنر در هند و خاور دور
۲ واحد	۳- روش پژوهش و نگارش انتقادی

جدول پیشنهادی برای درسهای نیمسال سوم

۲ واحد	۱- فلسفه هنر تطبیقی
۲ واحد	۲- حکمت هنر یهودی و مسیحی
۲ واحد	۳- آراء متفکران سنت‌گرا درباره هنر و نقد هنر جدید

درسهای دوره دکتری حکمت هنرهای دینی

۱- مبادی عرفانی زیبایی شناسی اسلامی

(۲ واحد - الزامی)

آثار هنر اسلامی به نمایش گذاشته شده در موزه‌های بزرگ دنیا خود بتنهایی گواه آن است که در دامن تمدن اسلامی هنری عمیق، چشمگیر و بسیار گسترده شکل گرفته است. با این همه بندرت کتاب یا جزوه‌ای مستقل در باب هنر و زیبایی از منظر اسلام در تاریخ این تمدن یافت می‌شود. بحث از زیبایی در قلمرو هنر بحث از چگونه 'ساختن' است و نمی‌توان آن را در کتابهای فقهی یا کلامی که موضوعشان یا چگونه 'انجام دادن' و یا چگونه 'شناختن' است جستجو کرد. الخالق، البارئ، المصور، والجمیل از اسمای حسناى الهی که به آفریدن، شکل دادن، و زیبایی مربوط می‌شوند عمدتاً توسط اهل عرفان مورد بحث و نظر قرار گرفته‌اند. زیبایی و احسان پیوندی درونی با بعد باطنی اسلام، یعنی عرفان، دارند و متناسب با آن موضوع زیبایی، اگرچه بطور ضمنی، در کتابهای متصوفه، بصورت نثر و خصوصاً شعر، مورد بحث قرار گرفته است. در حالیکه جهانبینی هنر بیشتر از راه سینه به سینه از استاد به شاگرد انتقال یافته است.

سرفصلها

عقیده توحید و مفهوم وحدت در هنر. خداوند زیباست و زیبایی را دوست دارد. حقیقت باطنی و صورت ظاهری. تشبیه و تنزیه. اسماء زیبای الهی. جلال و جمال. زیبایی و کمال. تقدیر و تسویه. هنر اسلامی و ریاضیات. حقیقت و زیبایی در فلسفه مشاء. وجود، نور، و عالم خیال در حکمت اشراق. اعیان ثابته و مثل. موضوع نفی تماثیل. اتحاد نقش، نقاش، و منقوش. کمال هنرمند و کمال اثر هنری. شریعت، طریقت، و حقیقت. هنر، ذکر، و سلوک معنوی.

منابع

رساله العشق، ابن سینا. نمطهای آخر اشارات، ابن سینا. رسائل، اخوان الصفا. حی بن یقضان، ابن طفیل. کشف المحجوب، هجویری. المقصد الاسنی فی شرح اسماء الله الحسنی، ابو حامد محمد غزالی. کیمیای سعادت، ابو حامد محمد غزالی. بوارق الالمام، احمد بن محمد الطوسی. فوائج الجمال و فوائج الجلال، نجم الدین

کبری. مصنفات فارسی شیخ اشراق، سهروردی. مرصاد العباد، نجم الدین رازی. فصوص الحکم، محی الدین ابن عربی.
 کتاب الجمال و الجلال، محی الدین ابن عربی. مثنوی معنوی، مولانا. گلشن راز، شبستری. لوائح، عبدالرحمن جامی.
 شرح دعای سحر، روح الله خمینی. تماشاگه راز، مرتضی مطهری. تصوف چیست؟ مارتین لینگز. عارفی از الجزایر،
 مارتین لینگز. آرمانها و واقعیتهای اسلام،

سید حسین نصر، فصل ۵. سه حکیم مسلمان، سید حسین نصر. قلب اسلام، سید حسین نصر.

ابعاد عرفانی اسلام، آنماری شیمل. مقاصد اللاحان، عبدالقادر مراغی. جامع اللاحان، عبدالقادر مراغی. گلستان هنر،
 قاضی احمد منشی. 'سخنی در حکمت هنر ایرانی'، آناندا کوماراسوامی.

هنر اسلامی - زبان و بیان، تیتوس بور کهارت. هنر و معنویت اسلامی، سید حسین نصر.

حکمت و هنر معنوی، غلامرضا اعوانی. هشت گفتار درباره فلسفه موسیقی، داریوش صفوت. خوشنویسی و فرهنگی
 اسلامی، آنماری شیمل. حس وحدت، نادر اردلان و لاله بختیار.

Kamal, S., *The Poetics of Alfarabi and Avicenna*.

Guenon, R., *Insights into Islamic Esoterism and Taoism*, chs 1-9.

Schuon, F., *Sufism: Veil and Quintessence*.

_____, *Understanding Islam*, ch. 5.

Burckhardt, T., *An Introduction to Sufi Doctrine*.

_____, *Art of Islam - Language and Meaning*.

_____, *Sacred Art in East and West*, ch. 4.

_____, *Mirror of the Intellect*, chs 21-24.

Lings, M., *A Sufi Saint of the Twentieth Century*.

Nasr, S.H., *Ideals and Realities of Islam*, ch. 5.

_____, *Three Muslim Sages*.

_____, *Sufi Essays*.

_____, *The Heart of Islam*.

_____, *Islamic Art and Spirituality*.

(ed.), *Islamic Spirituality*, 2 vols.

Corbin, H., *Spiritual Body and Celestial Earth*.

_____, *Temple and Contemplation*.

_____, *On Imagination*.

_____, *Avicenna and the Visionary Recital*.

- _____, *Creative Imagination in the Sufism of Ibn 'Arabi*.
Schimmel, A., *Mystical Dimensions of Islam*.
_____, *As Through a Veil*.
Chittick, W.C., *The Vision of Islam*, pts 2,3.
_____, *Sufism: A Short Introduction*.
_____, *The Sufi Path of Knowledge*.
_____, *The Sufi Path of Love*.
_____, *The Self-Disclosure of God*.
Murata, S., *The Tao of Islam*.

درسهای دوره دکتری حکمت هنرهای دینی
۲- حکمت هنر در ایران پیش و پس از اسلام
(۲ واحد - الزامی)

هنر ایران پیش از اسلام فصلی مهم از کتابهای تاریخ هنر جهان را تشکیل می‌دهد. این هنر برآمده از چشم انداز دینی در ایران پیش از اسلام و بیانی از آن است. هنر ایران پیش از اسلام نه تنها خود همچون هنری دینی قابل تحقیق است، بلکه بعنوان مهم‌ترین منبع الهام مادی در میان دیگر منابع بیرونی در شکل‌گیری بعضی از هنرهای اسلامی، خصوصاً معماری، موسیقی، سنگتراشی، نقوش، و بافته‌ها سهمیم بوده است و لذا برای تحقیق در مورد زمینه تاریخی هنر اسلامی اهمیت بسیار دارد. اما در مورد هنر اسلامی در ایران، نه تنها به علت وابستگی آن به محل برگزاری و اهداف این دوره، بلکه نیز به علت نقش اساسی آن در فرایند هنر اسلامی و تاثیر آن بر هنر در دیگر سرزمینهای اسلامی قابل بحث جدی است. به دلایل مذکور با ادغام این دو بخش درسی واحد برای این دوره در نظر گرفته شده است.

سرفصلها

۱- خلاصه تاریخ، اقوام و ادیان در ایران پیش از اسلام: بومیان ایران پیش از ورود آریائیها. آریائیها. مادها. هخامنشیان. سلوکیان. اشکانیان. ساسانیان. مزدایرستی. مهرپرستی. مانوی.

معماری. پیکر تراشی. سنگتراشی. نقاشی. موسیقی. ادبیات. بافته‌ها. جواهرات. سفال. فلز.

۲- خلاصه تاریخ، مردم و اندیشه در ایران پس از اسلام: تفسیر، کلام، حکمت و فلسفه، عرفان. شکل‌گیری هنر اسلامی. پیوند هنر با زندگی در ایران اسلامی. موقعیت هنر در جامعه

اسلامی ایران. خوشنویسی. معماری. نقاشی. موسیقی. ادبیات. قالی. بافته‌ها. سفال. چوب. فلز. نقوش. باغ ایرانی. مسجد. خانه. مدرسه. بازار. حمام. کاروانسرا. شهر ایرانی.

منابع

۱- اوستا. ادیان آسیائی، مهرداد بهار. تاریخ جامع ادیان، جان ناس، فصل ۱۲. کتابهای مری بويس. کتابهای زنر.
مجموعه تاریخ ایران باستان، انتشارات سمت. ایران باستان، ماریان موله. ایران باستان، یوزف ویسهوفر. مزدیسنا و ادب
پارسی، محمد معین. ادیان جهان باستان، جلد ۳، ایران، وهاب ولی و میترا قیصری. شهر زیبای اقلاطون و شاهی
ارمانی در ایران باستان، فتح الله مجتبیائی. تاریخ ادبیات ایران پیش از اسلام، احمد تفضلی. هنر ایران، رمان گیرشمن، ۲
جلد. شاهکارهای هنر ایران، آرتور اپهام پوپ، بخشهای ۱-۳. هنر ایران. آندره گدار.

Lindsay, A., *The Persian Empire - A History*.
Curtis, J., and Tallis N. (eds), *Forgotten Empire - The World of Ancient Persia*.
Pope, A.U., *A Survey of Persian Art*, 14 vols (related chs).

۲- تاریخ ایران، پیرنیا. تاریخ ایران، کیمبریج. تاریخ ایران در نخستین قرون اسلامی، برتولد اشپولر. عصر زرین
فرهنگ ایران، ریچار فرای. فلسفه و کلام اسلامی، مونتگمری وات. سیر فلسفه در ایران، محمد اقبال. آشنایی با
علوم اسلامی، مرتضی مطهری. آرمانها و واقعتهای اسلام،

سید حسین نصر. علم و تمدن در اسلام، سید حسین نصر. هنر و معنویت اسلامی، سید حسین نصر.
تاریخ ادبیات ایران، ادوارد براون. شاهکارهای هنر ایران، آرتور اپهام پوپ، بخشهای ۴ - ۶ گلستان هنر، قاضی
احمد منشی. خوشنویسی و فرهنگ اسلامی، انماری شیمل. نگارگری در ایران از قدیمترین روزگار تا صفویه،
علی اکبر تجویدی. نقاشی ایرانی. بازیل گری. سرگذشت موسیقی ایران، روح الله خالقی. تاریخ موسیقی ایران،
حسن مشحون. موسیقی مذهبی ایران، حسن مشحون. استادان موسیقی ایران و الحان موسیقی ایرانی، داریوش
صفوت. معماری ایران، آرتور اپهام پوپ. باغهای ایران و کوشکهای آن، دونالد ویلبر. طرح و اجرای نقش در
کاشیکاری ایران،

محمود ماهرالنقش.

Schuon, F., *Understanding Islam*.

_____, *Dimensions of Islam*.

_____, *Islam and the Perennial Philosophy*.

_____, *Christianity / Islam*, pt 2.

Nasr, S.H., *Ideals and Realities of Islam*.

_____, *Science and Civilization in Islam*.

_____, *Islamic Life and Thought*.

_____, *The Islamic Intellectual Tradition in Persia*.

_____, *Islamic Art and Spirituality*.

- Chittick, W.C., *The Vision of Islam*.
Pope, A.U., *A Survey of Persian Art*, 14 vols (related chs).
Clark, E., *The Symbolism of the Islamic Garden*.
Welch, S.C., *Persian Painting*.
Bahari, E., *Bihzad*.
Simpson, M.S., *Persian Poetry, Painting, and Patronage*.
Melikian-Chirvani, A.S., *Islamic Metalwork from the Iranian World*.

درسهای دوره دکتری حکمت هنرهای دینی
۳- حکمت هنر در دیگر سرزمینهای اسلامی
(۲ واحد - الزامی)

موضوع هنر اسلامی در میان هنر تمدنهای سنتی، نه تنها در خود، بلکه نیز به علت نسبتی که با افق دینی شرکت کنندگان در این دوره آموزشی دارد، طبیعی است که موقعیتی ویژه در مجموع درسهای برنامه حاضر داشته باشد، و لذا بصورت درسی مستقل عرضه می گردد. جهت ایجاد فرصت بیشتر برای بحث درباره موضوعات گسترده این درس، هنر اسلامی در ایران از این درس تفکیک و همراه با هنر ایران پیش از اسلام بصورت درسی جداگانه عرضه خواهد شد.

سرفصلها

خلاصه تاریخ، اقوام، و اندیشه در دیگر سرزمینهای اسلامی: هند، افغانستان، عراق، آسیای مرکزی، ترکیه، مصر و سوریه، شمال آفریقا، آندلس، و آفریقای سیاه.
خوشنویسی، معماری، نقاشی، موسیقی، ادبیات، قالی، بافته ها، سفال، چوب، فلز، نقوش تزئینی، هنر لباس.

منابع

مقدمه، ابن خلدون، سفرنامه، ناصر خسرو، سفرنامه، ابن بطوطه، تاریخ تمدن اسلام، جرجی زیدان، تاریخ فلسفه در اسلام، میانمحمد شریف، تاریخ فلسفه اسلامی، ماجد فخری، راهنمای صنایع اسلامی، دیمانند، هنر خوشنویسی و تذهیب قرآنی، مارتین لینگز، هنر اسلامی - زبان و بیان، تیتوس بورکهارت.

- Lapidus, I.M., *A History of Islamic Societies*.
Lewis, B., *The World of Islam*.
Nasr, S.H., and Leaman, O., *History of Islamic Philosophy*.
_____, *Science and Civilization in Islam*.
Burckhardt, T., *Moorish Culture in Spain*.
_____, *Art of Islam - Language and Meaning*.
_____, *Sacred Art in East and West*, ch. 4.

- _____, *Mirror of the Intellect*, chs 21-24.
Lings, M., *Splendours of Qura'n Calligraphy and Illumination*.
Critchlow, K., *Islamic Patterns*.
Wilson, E., *Islamic Designs*.
Michell, G. (ed.), *Architecture of the Islamic World*.
Clevenot, D., and Degeorge, G., *Ornament and Decoration in Islamic Architecture*.
Ford, P.R.J., *Oriental Carpet Design*.
Watson, D., *Ceramics from Islamic Lands*.
Ward, R., *Islamic Metalwork*.

درسهای دوره دکتری حکمت هنرهای دینی

۴- حکمت هنر در هند و خاور دور

(۲ واحد - الزامی)

هند و خاور دور، که بخشی مهم از تمدن کهن بشری را تشکیل می‌دهند، بستری برای پیدایش هنرهای عمیق و رمزناک بوده‌اند. هنر در سرزمینهای هند، چین، ژاپن، و کره، با بنیادی مابعد طبیعی، از جهتی در مقابل هنر یونان و روم در عصر تاریخی، که دیدگاه آن آمیخته‌ای از طبیعت‌گرایی و انسان‌مداری است، قرار دارد. از این نظر، آشنایی با هنر هند و خاور دور و ادامه آن در جنوب شرقی آسیا نه تنها در خود قابل توجه است، بلکه نیز می‌تواند از راه مقایسه آن با هنر اسلامی، که افق آن با چشم‌انداز هند و خاور دور نکات مشترک بسیار دارد، برای درک بیشتر هنر اسلامی در مقابل هنرهای مدرن، بگونه‌ای تطبیقی و غرضی، مفید باشد.

سرفصلها

- ۱- خلاصه تاریخ، مردم، عقاید، و آئینها در هند: دوران وداها. دوران اوپانیشادها. دوران فلسفی - درشنه‌ها. ودانته. بهگوادگیتا. عدم ثنویت. قوانین مانو. جاینی. معبد هندی. پیکر تراشی. سنگتراشی. نقاشی هندی. نقاشی جاینی. نقاشی راجپوت. بافته‌ها. لباس. ادبیات. موسیقی هندی. رقص شیوا.
- ۲- خلاصه تاریخ، مردم، عقاید، و آئینها در چین، ژاپن، و کره. لائوتسو. یوانگ تسو. کنفوسیوس. بودا. شینتو. معماری، باغسازی، خوشنویسی، نقاشی، شعر، موسیقی، لباس، اسباب، وسائل، سفال، چوب، و فلز در چین، ژاپن، و کره.

منابع

- ۱- تاریخ جامع ادیان، جان ناس، بخش ۲. ریگ ودا. اوپانیشادها. بهگوادگیتا. مشرق زمین گاهواره تمدن، ویل دورانت، فصلهای ۱۴-۲۱. تاریخ فلسفه شرق و غرب، رادا کریشنن. ادیان و مکتبهای فلسفی هند، داریوش شایگان. هنر مقدس در شرق و غرب، تیتوس بور کهارت، فصلهای ۱، ۵. هنر در گذر زمان، هلن گاردنر.

فصلهای ۱۸، ۱۹.

Guenon, R., *Introduction to the Study of the Hindu Doctrines*.
_____, *Studies in Hinduism*.

Coomaraswamy, A.K., *History of Indian and Indonesian Art*.
_____, *Yaksas*.

_____, *Myths of the Hindus and Buddhists*, (related subjects).

_____, *Coomaraswamy- Selected Papers, vol. 1, Traditional Art and Symbolism*.

_____, *Fundamentals of Indian Art*.

_____, *Rajput Painting*.

_____, *Jaina Art*.

_____, *The Dance of Shiva*.

Schuon, F., *Language of the Self*, chs 2, 3.

_____, *Spiritual Perspectives and Human Facts*, pt 4.

Kramrisch, S., *The Hindu Temple*.

Klostermaier, K.K., *A Short History of Hinduism*.

Radhakrishnan, S., and Moore, C.A., *A Source Book in Indian Philosophy*.

Eliade, M., *Yoga: Immortality and Freedom*.

Burckhardt, T., *Sacred Art in East and West*, chs 1, 5.

Rowland, B., *The Art and Architecture of India - Buddhist, Hindu, Jain*,
(related chapters).

Zimmer, H., *Myths and Symbols in Indian Art and Civilization*.

۲- تائو ته چینگ، لائوتسو. فصلهای درون، یوانگ تسو. مکالمات، کنفوسیوس. دهمه پده، بودا. شینتو، راه کامی، سوکیو نونو. اسلام و تائوئیسم، رنه گنون، فصل ۱۰. مشرق زمین گاهواره تمدن، ویل دورانت، فصلهای ۲۳-۳۰. تاریخ فلسفه چین، فانگ یولان. تاریخ جامع ادیان، جان ناس، بخش ۳. دن و فرهنگ ژاپنی، دایستر تیتارو سوزوکی. هنر مقدس در شرق و غرب، تیتوس بورکهارت، فصل ۶.

Guenon, R., *The Great Triad*.

_____, *Sufism and Taoism*, ch. 10.

Coomaraswamy, A.K., *Buddha and the Gospel of Buddhism*.

_____, *The Living Thoughts of Gotama the Buddha*.

_____, *Myths of the Hindus and Buddhists*, (related subjects).

_____, *The Origin of the Buddha Image*.

_____, *Elements of the Buddhist Iconography*.

Schuon, F., *Treasures of Buddhism*.

Pallis, M., *Peaks and Lamas*.

- _____, *A Buddhist Spectrum*.
_____, *The Way and the Mountain*.
Conze, E. (ed.), *Buddhist Texts Through the Ages*.
Izutsu, T., *Toward a Philosophy of Zen Buddhism*.
Suzuki, D.T., *An Introduction to Zen Buddhism*.
_____, *Essays in Zen Buddhism*.
_____, *The Awakening of Zen*, ch. 7.
Prebish, C.S., and Keown, D., *Buddhism*.
John, H., and Berthrong, E.N., *Confucianism*.
Burckhardt, T., *Sacred Art in East and West*, ch. 6.
Rowland, B., *The Art and Architecture of India - Buddhist, Hindu, Jain*,
(related chapters).
Froncek, T. (ed.), *Arts of China*.
Sullivan, M., *The Art of China*.
Thurman, R., *Wisdom and Compassion - The Sacred Art of Tibet*.
Rowley, G., *The Principles of Chinese Painting*.
Sze, M., *The Tao of Painting*.
Hickman, M., *Japan's Golden Age - Momoyama*.

درسهای دوره دکتری حکمت هنرهای دینی

۵- حکمت هنر یهودی و مسیحی

(۲ واحد - الزامی)

ادیان یهودی و مسیحی با اسلام سه دین بزرگ خانواده ادیان توحیدی را تشکیل می‌دهند. از همینجا هنر این دو دین از نظر ساختار و بیان وجوه مشترک بسیار با هنر اسلامی دارد. تمدن یهودی به دلایل تاریخی، خصوصاً بواسطه قلت، جابجایی مکرر، و پراکندگی جغرافیایی جمعیت یهودیان، فرصت نیافت تا در بسیاری از اشکال هنری، هنر چشمگیری بوجود آورد. با این حال، موسیقی و شعر یهودی و تا اندازه‌ای نیز هنر جواهرات و طلاسازی یهودیان قابل توجه است. تا آنجا که به هنر مسیحی در غرب مربوط می‌شود، علاوه بر تکیه بر منابع دینی خود و کتابهای مقدس یهودی، این هنر وارث مستقیم تمدن و هنر یونان و روم نیز گردید. تاریخ هنر مسیحی در واقع عبارت از رجوعهای مکرر به میراث هنری یونان و روم است. قلله‌های هنرمسیحی را نقاشی دینی و شمایل نگاری، تذهیب، پیکرتراشی و معماری کلیسا، موسیقی کلیسایی و نیز بخشی از موسیقی کلاسیک تشکیل می‌دهند.

سرفصلها

خلاصه تاریخ قوم یهود. عقاید و آئینهای یهودی. خلاصه تاریخ مسیحیت. کلیسای شرق و کلیسای غرب. عقاید و آئینهای مسیحی. هنر اولیه مسیحی. نقاشی سردابها. میراث یونان و روم. هنر بیزانس. بحثهای شمایل شکنی. هنر رمانسک. هنر گوتیک. هنر دوران نوزایی. باروک. احیای گوتیک. نهضت هنر و صنایع دستی. شمایل نگاری. نقاشی تاریخ مقدس. تذهیب. معماری. پیکر تراشی. ادبیات. موسیقی.

منابع

کتاب مقدس. مشرق زمین گاهواره تمدن، ویل دورانت، فصل ۱۲. قیصر و مسیح، ویل دورانت. عصر ایمان، ویل دورانت. تاریخ جامع ادیان، جان ناس، فصلهای ۱۳-۱۵. عارفان مسیحی،

اولین آندرهیل. کمدی الهی، دانته. داستانهای کنتربری، چوسر. هنر مقدس در شرق و غرب،
تیتوس بورکهارت، فصلهای ۲، ۳، ۷. هنر در گذر زمان، هلن گاردنر، فصلهای مربوط.
تاریخ هنر، جنسن، فصلهای مربوط.

- Bowden, J.(ed.), *Christianity - The Complete Guide*.
_____, Ouspensky, *Theology of the Icon*.
_____, Jones, A., *Dictionary of Saints*.
Guenon, R., *Insights into Christian Esoterism*.
_____, *The Esoterism of Dante*.
_____, *Fundamental Symbols - The Universal Language of the Sacred Science*.
Schon, F., *Christianity / Islam*, pt 1.
Coomaraswamy, A.K., *Christian and Oriental Philosophy of Art*.
_____, *The Transformation of Nature in Art*, ch. 2.
Burckhardt, T., *Sacred Art in East and West*, chs 2,3,7.
_____, *Chartres and the Birth of the Cathedral*.
_____, *Siena: City of the Virgin*.
Lings, M., *The Secret of Shakespeare*.
Gough, M., *The Origins of Christian Art*.
Simpson, V., *The Gothic Cathedral*.
Saul, N. (ed.), *Age of Chivalry*.
Wendy, E., *The Arts and Crafts Movement*.

درسهای دوره دکتری حکمت هنرهای دینی

۶- آراء متفکران سنت گرا درباره هنر و نقد هنر جدید

(۲ واحد - الزامی)

پس از به محاق افتادن اهمیت، و به تبع آن، بنیادهای نظری و عملی هنرهای سنتی و قدسی در دوران معاصر، گروه کوچکی از حکیمان الهی موسوم به متفکران سنت گرا که با مقوله هنر نیز آشنایی گسترده و عمیق داشتند، با نوشته‌های خود پرتوی روشن بر وجوه گوناگون هنرهای سنتی تمدنها و اقوام مختلف در طی تاریخ آنها افکندند. این نوشته‌ها دامنه وسیعی از توضیح روش کار و آداب معنوی مرتبط با فعالیت هنرمندان سنتی، تا جهان‌شناسی، رمزشناسی، زیبایی شناسی، و تفسیر هنرهای سنتی را در بر می‌گیرد. بخش مهمی از آثار نویسندگان سنت گرا شامل نقد ریشه‌ای هنر ضد سنتی جدید می‌گردد. از سوی دیگر، در حالیکه سیطره سیاسی، اقتصادی، فرهنگی غرب در دوره جدید نه فقط علم و فناوری غربی، بلکه نیز نظریه‌ها و سبکهای هنر مدرن را به مشرق زمین سرازیر کرده است، این نویسندگان همچنین به ارزیابی و نقد هنرهای 'دینی' و مدعی سنت در دوره معاصر با معیارهای حقیقی متافیزیک و سنت پرداخته‌اند. بنابراین، آشنایی با آراء متفکران سنت گرا نه فقط برای درک معنی و حقیقت هنرهای سنتی ضروری است، بلکه شامل مهم‌ترین و دقیق‌ترین نقد هنر در دوره پسا سنتی نیز می‌گردد و از این نظر جایگزینی ندارد.

سرفصلها

مروری بر آثار متفکران سنت گرا در زمینه هنر. هنر و حقیقت. مبانی زیبایی شناسی جامع. اصول و معیارهای هنر. مراتب هنر. پیوند صورت و معنی یا قالب و محتوی. اهمیت حضور صور سنتی در هنر قدسی. هنر سنتی، هنر مدرن و هنر معاصر. تمایزات هنر دینی، هنر سنتی و هنر قدسی. عرفان و هنر. رمزشناسی هنر سنتی. هنر عقلانی و هنر احساساتی. تفسیر هنرهای دینی. نقد تاریخی‌گری مورخان متجدد هنر. هنر و طبیعت عذرا. نقد طبیعی‌گری در هنر. نیاز به هنر سنتی، زیبایی در تمدن سنتی. بیگانگی تکنولوژی با زیبایی. نقد مبانی و وجوه

هنر مدرن. متفکران سنت‌گرا و هنر اسلامی.

منابع

مبانی هنر معنوی، آناندا کوماراسوامی، فریتهوف شوان، تیتوس بور کهارت. استحاله طبیعت در هنر، آناندا کوماراسوامی. هنر مقدس در شرق و غرب، تیتوس بور کهارت. رمز و رمز پردازی، تیتوس بور کهارت. بحران دنیای متجدد، رنه گنون. سیطره کمیت و علائم آخر زمان، رنه گنون. هنر و معنویت اسلامی، سید حسین نصر. معرفت و امر قدسی، سید حسین نصر، فصل ۸. راز و رمز هنر دینی، تنظیم و ویرایش مهدی فیروزان.

Guenon, R., *Fundamental Symbols - The Universal Language of the Sacred Science*.

_____, *East and West*.

_____, *The Crisis of the Modern World*.

_____, *The Reign of Quantity and the Signs of the Times*.

_____, *Miscellanea*, pt2.

Coomaraswamy, A.K. (Lipsey, R., ed.), *Coomaraswamy - Selected Papers*, 3 vols.

_____, *Figures of Speech or Figures of Thought*.

_____, *What is Civilisation - And other Essays*.

_____, *The Transformation of Nature in Art*.

- Schuon, F., *The Transcendent Unity of Religions*, ch. 4.
 _____, *Casts and Races*, ch. 3.
 _____, *Spiritual Perspectives and Human Facts*, pts 1,2.
 _____, *Esoterism as Principle and as Way*, pt 3.
 _____, *Logic and Transcendence*, ch. 17.
 _____, *The Feathered Sun*.
 _____, *To Have a Center*, chs 1,13.
 Pallis, M., *The Way and the Mountain*, ch. 7.
 _____, *A Buddhist Spectrum*, ch. 8.
 Burckhardt, T., *Sacred Art in East and West*.
 _____, *Mirror of the Intellect*.
 _____, *Islamic Art – Language and Meaning*.
 Lings, M., *Splendours of Qur'an Calligraphy and Illumination*.
 _____, *The Book of Certainty*.
 _____, *Symbol and Archetype*.
 _____, *The Secret of Shakespeare*.
 Nasr, S.H., *Knowledge and the Sacred*, ch. 8.
 _____, *Islamic Art and Spirituality*.
 _____, and O' Brien (eds), *The Essential Sophia*, chs 11-13.

درسهای دوره دکتری حکمت هنرهای دینی

جدول درسهای اختیاری

۱	جهانشناسی و زبان هنر سنتی	۲ واحد
۲	فلسفه هنر تطبیقی	۲ واحد
۳	نظریه‌های هنر و زیبایی در غرب از افلاطون تا دوران معاصر	۲ واحد
۴	روش پژوهش و نگارش انتقادی	۲ واحد
۵	هنر بدوی و هنر تمدنهای کهن	۲ واحد
۶	حکمت معماری و فضای قدسی در هنر دینی	۲ واحد
۷	حکمت تزئینات و نقوش تزئینی در هنر دینی	۲ واحد
۸	خوشنویسی، نگارگری، تذهیب، و هنر کتابسازی اسلامی	۲ واحد
۹	حکمت موسیقی معنوی در تمدنهای سنتی	۲ واحد
۱۰	حکمت و هنر شعر عرفانی فارسی	۲ واحد
۱۱	ابعاد معنوی هنرهای صناعی	۲ واحد
۱۲	حکمت هنرهای نمایشی	۲ واحد
۱۳	حکمت هنر در یونان و روم	۲ واحد
۱۴	حکمت هنر در ایران پیش از اسلام	۲ واحد
۱۵	حکمت هنر در ایران پس از اسلام	۲ واحد
۱۶	حکمت هنر در هند	۲ واحد
۱۷	حکمت هنر در خاور دور	۲ واحد

درسهای دوره دکتری حکمت هنرهای دینی

۱- جهانشناسی و زبان هنر سنتی

(۲ واحد - اختیاری)

هنرهای سنتی بر بنیاد جهانشناسی کاملاً متفاوت از دیدگاه معاصر نسبت به عالم استوار است، بطوریکه در این جهانشناسی هستی بطور کلی به دو جهان محسوس و نامحسوس، و در حقیقت به عوالم متعدد وجود تقسیم می‌شود. در سلسله مراتب هستی، هر عالم بالاتر علت وجودی عالم پائین‌تر، و این یک سایه و تصویری مشابه از عالمی است که بلافاصله پیش از آن در مرتبه بالاتر قرار دارد. تعدد عوالم وجود و تناظر میان عوالم تحتانی و فوقانی بنیاد جهانشناسی هنرهای سنتی است. هنرهای سنتی با ابراز و اشکال برگرفته از جهان محسوس و با زبان رمز و تمثیل به حقایق عوالم بالاتر تا مبدء متعالی هستی اشاره می‌کنند. آشنایی با جهانشناسی سنتهای دینی و زبان رمز مرتبط با آنها برای فهم هنرهای سنتی ضروری است.

سرفصلها

جهانشناسی و معرفت شناسی دینی. معاد شناسی. سلسله مراتب هستی. مبدأ مطلق واحد و تجلیات نسبی متکثر. حقایق کلی یا کیفیات کیهانی. اشاره به مابعد طبیعه از راه طبیعت. زبان رمز و اسطوره. تفاوت رمز و نشانه. رمزهای هنر سنتی. شرایط تأویل و تفسیر هنرهای سنتی. نقد تفسیر احساساتی متجددان از رمزهای هنر سنتی. وحدت متعالی ادیان و وجوه اشتراک و افتراق هنرهای سنتی.

منابع

حی بن یقضان، ابن سینا. داستان مرغان، احمد غزالی. رسائل فارسی، سهروردی. فصوص الحکم، محی الدین ابن عربی. نظر متفکران اسلامی درباره طبیعت، سید حسین نصر. سه حکیم مسلمان، سید حسین نصر. معرفت و امر قدسی، سید حسین نصر. دین و نظام طبیعت، سید حسین نصر. ارض ملکوت، هانری کربن. معانی رمز چلیپا، رنه گنون. عرفان حافظ، مرتضی مطهری. رمزپردازی، تیتوس بور کهارت.

Perry, W.N., *A Treasury of Traditional Wisdom*.
Cooper, J.C., *An Illustrated Encyclopedia of Traditional Symbols*.

Uzdavinys, A., *The Golden Chain - An Anthology of Pythagorean and Platonic Philosophy.*

Guenon, R., *Symbolism of the Cross.*

_____, *The Multiple States of Being.*

_____, *Man and his Becoming According to the Vedanta.*

_____, *The Great Triad.*

_____, *Fundamental Symbols - The Universal Language of the Sacred Science.*

Coomaraswamy, *Selected Papers, vol. 2, Metaphysics.*

_____, *Yaksas.*

_____, *What is Civilisation? - and other Essays.*

Schuon, F., *Dimensions of Islam, chs 2,11.*

_____, *Survey of Metaphysics and Esoterism.*

Burckhardt, T., *Mirror of the Intellect, pts 1,3.*

_____, *Alchemy: Science of the Cosmos, Science of the Soul.*

Lings, M., *The Book of Certainty.*

_____, *Symbol and Archetype.*

_____, *The Secret of Shakespeare, ch. 1.*

Lzutsu, T., *Creation and the Timeless Order of Things.*

Corbin, H., *Spiritual Body and Celestial Earth.*

_____, *Avicenna and the Visionary Recital.*

_____, *On Imagination.*

Nasr, S.H., *An Introduction to Islamic Cosmological Doctrines.*

_____, *Three Muslim Sages.*

_____, *Knowledge and the Sacred.*

_____, *The Need for a Sacred Science.*

_____, *Religion and the Order of Nature.*

Chittck, W.C., *Imaginal Worlds.*

Eliade, M., *Images and Symbols.*

_____, *Symbolism, the Sacred, and the Arts.*

درسهای دوره دکتری حکمت هنرهای دینی
۲- فلسفه هنر تطبیقی
(۲ واحد - اختیاری)

مفهوم هنر و محتوای آثار هنری از دیروز سنتی تا امروز مدرن چندان تغییر و استحاله یافته که برای انسان معاصر درک هنر سنتی توسط اصطلاحات و مقولات رایج در مدارس و محافل هنری امروز تقریباً غیرممکن است. این درس ضمن تطبیق مبادی، اصول، موضوعات، روشها، اهداف، منابع الهام، مراتب، معیارها و تأثیرات هنر سنتی با همانها از هنر مدرن، و با بررسی و مقایسه آثار هنری مربوط به این دو دیدگاه اساساً متباین، از یک سو زمینه درک بهتر هنر سنتی را فراهم می‌سازد، و از سوی دیگر مطمئن‌ترین ارزیابی و نقد هنر مدرنیستی را از نظرگاه مابعد طبیعه و سنت به دست خواهد داد.

سرفصلها

هنر سنتی و علم سنتی. اهمیت موضوع اثر هنری. نقش تخیل در آفرینش و نقش تعقل در فهم هنر سنتی. نقش هنر سنتی در حفاظت از دین. هنر سنتی حامی تأمل و مراقبه. کمال هنر و کمال هنرمند. هنرمند سنتی و آداب معنوی. گمنامی هنرمند سنتی. یگانگی هنرمند با اثر هنری. مقایسه تأثیرات روحی و معنوی هنر سنتی و هنر مدرن. مرجعیت هنری در هنر مدرن و هنر سنتی. هنر برای سلوک یا هنر برای کسب سود؟ وجه جاویدان و وجه فانی هنر.

هنر در خدمت 'ایدئولوژی'؟ تقدس زدایی و رمز زدایی در هنر مدرن. هنر برای یادآوری یا برای فراموشی؟ 'مدرن کردن' هنر سنتی. هنر پاپ و 'مردمی کردن' هنر. هنر نمایشگاهی. آموزش سینه به سینه در برابر آموزش دانشگاهی هنر. هنر مدرن و ستایش زشتی. سبک تراشی. نقد مفهوم خلاقیت و نوآوری متجددان.

منابع

بحران دنیای متجدد، رنه گنون. سیطره کمیت و علائم آخر زمان، رنه گنون. مبانی هنر معنوی،
 آناندا کومارا سوامی، فریتهوف شوان، تیتوس یور کهارت. باورهای کهن و خرافه‌های نوین،
 مارتین لینگز. گلستان هنر، قاضی احمد منشی. علم در اسلام، سید حسین نصر. معرفت و امر قدسی، سید
 حسین نصر، فصل ۸. حکمت و هنر معنوی، غلامرضا اعوانی.

Geunon, R., *East and West*.
 _____, *The Crisis of the Modern World*.
 _____, *The Reign of Quantity and the Signs of the Times*.
 Coomaraswamy, A.K., *Christian and Oriental Philosophy of Art*.
 _____, *What is Civilisation? - And other Essays*.
 _____, *Art and Swadeshi*.
 _____, *Essays in National Idealism*.
 _____, *The Bugbear of Literacy*.
 Schuon, F., *The Transfiguration of Man*, pt 1.
 _____, *To Have a Center*, chs 1,13.
 Burckhardt, T., *Moorish Culture in Spain*.
 Lings, M., *Ancient Beliefs and Modern Superstitions*.
 Nasr, S.H., *Islamic Science - An Illustrated Study*.
 _____, *Knowledge and the Sacred*, ch. 8.
 Gill, E., *A Holy Tradition of Working*.

درسهای دوره دکتری حکمت هنرهای دینی
۳- نظریه‌های هنر و زیبایی در غرب از افلاطون تا دوران معاصر
(۲ واحد - اختیاری)

تمدن غرب از گذشته‌های دور بگونه‌ای بی‌نظیر درباب هنر و زیبایی کتاب و رساله پدید آورده است. تاریخ این پیدایش دست کم به محاورات سقراطی و بعضی رساله‌های افلاطون و ارسطو و بعدها تاسوعات افلوپین باز می‌گردد. تاثیر هنر غربی بر هنرهای شرقی خصوصاً در پی حمله اسکندر، که تا هند پیشروی کرد، ظاهر شد و سپس به اشکال مختلف و از راههای گوناگون تداوم یافت. در غرب مسیحی، بحث و نظریه‌پردازی درباره هنر توسط پدران کلیسا آغاز شد و دوره قرون وسطی را طی کرد و با دیدگاهی دیگر از رنسانس تا امروز ادامه یافت. از خصوصیات بارز نظریه‌های هنری در غرب زبان استدلالی متون آنهاست.

سرفصلها

فیلسوفان پیش از سقراط. افلاطون. ارسطو. افلوپین. آگوستین. توماس آکویناس. فی چینو. کانت. شلینگ. هگل. شوپنهاور. نیچه. کروچه. دیویی. کالینگوود. سانتایانا. وولفلین. دریدا. نقد هنر مدرن.

منابع

نخستین فیلسوفان یونان، شرف الدین خراسانی. جمهوری، میهمانی، فدروس، مرد سیاسی، سوفیست، قوانین، افلاطون. طبیعت، مابعد طبیعه، فن شعر، ریطوریکا، اخلاق نیکوماخس، سیاست، ارسطو. انشادهای ۱، ۳، ۵، ۶، افلوپین. نقد عقل عملی، کانت. درس گفتارها درباره هنر و زیبایی، هگل. تولد تراژدی، نیچه. زیبایی شناسی، کروجه.

Hofstader, A. and Kuhn, R. (eds), *Philosophies of Art and Beauty - Selected Readings in Aesthetics from Plato to Heidegger*.

Beardley, M.C., *Aesthetics from Classical Greece to the Present*.

Barasch, M., *Theories of Art - 3 vols*.

Osborne, H., *Aesthetics and Art Theories - An Historical Introduction*.

Wary, J.G., *Greek Aesthetic Theory*.

Lodge, R., *Plato's Theory of Art*.

Santayana, G., *The Sense of Beauty - Being the Outline of Aesthetic Theory*.

Collingwood, R.G., *The Principles of Art*.

آثار نویسندگان مذکور به زبانهای اروپائی.

درسهای دوره دکتری حکمت هنرهای دینی
۴- روش پژوهش و نگارش انتقادی
(۲ واحد - اختیاری)

هدف دوره دکتری تربیت پژوهشگر است، و پژوهش ثمربخش نیاز به پیروی از روشهای معین و رعایت قواعد خاص دارد. پژوهش در هر یک از شاخه‌های معین علوم، علاوه بر روشها و قواعد عام پژوهش، دارای روشها و قواعد متناسب با آن شاخه علمی نیز هست و این حکم در مورد پژوهش در زمینه هنر نیز صادق است. نتیجه پژوهش دکتری بصورت رساله تدوین می‌گردد و دانشجو باید بکوشد که بحثهای مربوط به کار خود را بصورت مستدل و روشن بیان کند. بنابراین برای تدوین رساله پژوهشی لازم است که دانشجو قواعد و نکات مربوط به استدلال منطقی و نگارش انتقادی را بیاموزد و آنها را بکار ببندد. متن پژوهش دانشگاهی جهت هماهنگی و انتقال آسان مطالب خود به خواننده، همچنین نیازمند مراعات قواعد ویرایش صوری و زبانی است.

سرفصلها

روش پژوهش در علوم انسانی. روش پژوهش در هنر. پژوهش مکتوب. پژوهش میدانی. پژوهش موزه‌ای. پژوهش شفاهی. منبع شناسی هنر. کتابهای مرجع. تاریخهای هنر. دانشنامه‌های هنر. فرهنگهای هنر. کتابهای همراه. انتخاب موضوع برای پژوهش. استدلال و استنتاج انتقادی. روش نگارش و ویرایش. قواعد رساله نویسی دانشگاهی.

منابع

مرجع شناسی، نورالله مرادی. نگارش و ویرایش، احمد سمیعی. درباره ویرایش، نشر دانشگاهی. غلط ننویسیم، ابوالحسن نجفی.

Thomson, A., *Critical Reasoning, a Practical Introduction*.
Anderson, L. (ed.), *Creative Writing, a Workbook with Readings*.
Turabian, K.L., *A Manual for Writers, of Term Papers, Theses, and Dissertations*.
Potter, S. (ed.), *Doing Postgraduate Research*.
Page, M., and Cohen, J.M., *Yale Daily News Guide to Writing College Papers*.
Messenger, E.M., and Taylor, P.A., *Essentials of Writing*.

درسهای دوره دکتری حکمت هنرهای دینی

۵- هنر بدوی و هنر تمدنهای کهن

(۲ واحد- اختیاری)

برای انسان بدوی، به دلیل نزدیکی او به هیبوط، میان زمین و آسمان مرزی وجود نداشت، بطوریکه تصویر بهشت بروشنی در پیش او حاضر بود. انسان بدوی امور زندگی روزانه را با آئینهایی می آمیخت که وی را به عالم بالا می پیوست. برای او هر عمل عبادت و همه زمین معبد بود. او به اصل وجوه اشیا و وقایع نظر داشت و بر فروع و اعراض آنها چشم می بست و موافق با این دیدگاه، صورتکها، خالکوبیها، نقاشیها، دست ساختهها، سرودها و رقصهای جمعی او بیانی مجرد و رمزآمیز از حقایق کلی بود. برای انسان بدوی، هنر عملی غیر ضروری و مربوط به 'اوقات فراغت' نبود، بلکه او از راه ساختن در ضمن فعالیت روزمره وسیله ای از برای یادآوری و تجدید عهد با عالمی می جست که خود را آمده از آنجا و بازگشت کننده در پس از مرگ به همانجا می دانست. باثبات حاصل از یکجانشینی، بنیاد زندگی معنوی و آئینی انسان بدوی در تمدنهای کهن هند، چین، ژاپن، ایران، بین النهرین، مصر، و نقاط دیگر تداوم یافت و با آثار پر دوام تر و عبادتگاههای مستحکم تر، و در عین حال بصورت انضمامی تر و تفصیلی تر، بیان گردید.

سرفصلها

هنر بدوی. آغاز هنر در هند، چین، ژاپن، ایران، بین النهرین، مصر، قفقاز، دریای اژه. هنر کلتها، آرتکها، مایاها، سرخپوستان.

هنر، عقیده، آئین، زندگی، و مرگ. تقدس طبیعت. تقدیس اشیاء و اعمال. رمز و اسطوره. جادو. معنی نقاب، خالکوبی، و تزئین چهره و بدن در میان بدویان.

منابع

تاریخ ادیان ابتدائی و قدیم، جمشید آزادگان. قومهای کهن، رقیه بهزادی. مقدس و نامقدس، میرچیا الیاده. چشم اندازه‌های اسطوره، میرچیا الیاده. آیینها و نمادهای آشنا سازی، میرچیا الیاده. تاریخ هنر، هلن گاردنر. اساطیر خاورمیانه، ساموئل هنری هوک. کیش و تمدن مصر باستان، رکس وارنر و هنری استرلین. هرمتیکا، تیموتی فرک و پیتر کندی. چپق مقدس، جوزف ایس براون. گوزن سیاه سخن می‌گوید، جان نیهارت.

Guenon, R., *Fundamental Symbols - The Universal Language of the Sacred Science*.

_____, *Perspectives on Initiation*, ch. 2.
Schuon, F., *Light on the Ancient Worlds*, chs 1,2.

_____, *Casts and Races*, chs 1,2.

_____, *The Feathered Sun*.

Coomaraswamy, A.K., *Figures of Speech or Figures of Thought*, chs 15,16.

_____, *Christian and Oriental Philosophy of Art*, ch. 8.

Eliade, M., *The Sacred and the Profane*.

_____, *Shamanism*.

Adam, L., *Primitive Art*.

James, P., *Pyramid*.

Gahlin, L., *The Myths and Mythology of Ancient Egypt*.

Murdoch, D., *North American Indian*.

Mallowan, M.E.L., *Early Mesopotamia and Iran*.

درسهای دوره دکتری حکمت هنرهای دینی
۶- حکمت معماری و فضای قدسی در هنر دینی

(۲ واحد - اختیاری)

معماری در میان همه هنرها، جنبه‌ای عملکردی نیز دارد و با ایجاد فضای مصنوع به نیازی جسمانی برای انسان پاسخ می‌دهد. از این نظر گستره استفاده از معماری همه انسانها را در بر می‌گیرد. در تمدنهای سنتی برپا کردن خانه، معبد و شهر همراه با آداب و آئینهایی بود که ماهیت آنها را به عالم بالا مرتبط می‌کرد. هر ساختمان یا شهر سنتی بطور کلی، از نظر صورت و ساختار تصویری از همه هستی است. فضا از سویی توسط ماده، رنگ، و شکلهایی که آن را محصور می‌کند، و از سوی دیگر توسط آنچه که در آن قرار می‌گیرد، متعین و مکثف می‌شود. تمدنهای الهی گذشته در ضمن کوشش برای پاسخگویی به خواسته‌های عملکردی در هر بنا، با این ابزار و براساس علم سنتی و از راه رمز، به ایجاد فضای معنوی پرداخته‌اند. در حالیکه مصداق فضای قدسی معبد است، در تمدنهای سنتی ساختمان آن عالی‌ترین نوع معماری را نشان می‌دهد و الگویی است که انواع دیگر بناها، متناسب با کارکرد و ظرفیت خود، از خصوصیات آن پیروی می‌کنند.

سرفصلها

معنی رمزی فضای بی‌شکل و لا یتناهی. فضا در برابر ماده. اهمیت فضای خالی. طبیعت بکر و محیط مصنوع. تعیینات فضا. سلسله مراتب فضایی. ماده و نور. معنی جهات فضایی. فضا و زمان. هندسه مقدس. شکل‌شناسی و معنی فضای متمرکز. مکان قدسی. اهمیت معماری معبد. مندله. رمزشناسی معماری مسجد. معنویت شهرسنتی. نقد مبانی و جلوه‌های معماری و شهرسازی مدرن.

منابع

مقدس و نامقدس، میرچیا الیاده، فصل ۱. ارض ملکوت، هانری کربن. معرفت و امر قدسی، سید حسین نصر، فصلهای ۶، ۷. دین و نظام طبیعت، سید حسین نصر، فصلهای ۲، ۶، ۸. هنر و معنویت اسلامی، سید حسین نصر، فصلهای ۳، ۱۲. رساله معماریه، جعفر افندی. آئین شهرداری در قرن هفتم هجری، ابن اخوه. طومار و معماری - هندسه و تزئین در معماری اسلامی، گلرو نجیب اوغلو. حس وحدت، نادر اردلان و لاله بختیار.

Guenon, R., *The Great Triad*, ch. 5.

_____, *Fundamental Symbols - The Universal Language of the Sacred Science*. chs 10-19 and 41-51.

Goomaswamy, A.K., *Traditional Art and Symbolism*, pp. 3-12 and 415-544.

Schuon, F., *Gnosis, Divine Wisdom*, ch. 9.

Burckhardt, T., *Mirror of the Intellect*, ch. 23.

_____, *Sacred Art in East and West*, chs 3,6.

_____, *Fez: City of Islam*.

_____, *Siena: City of the Virgin*.

Lings, M., *Symbol and Archetype*, ch. 10.

Nasr, S.H., *Knowledge and the Sacred*, chs 6,7.

_____, *The Need for a Sacred Science*, chs 8,9.

_____, *Religion and the Order of Nature*, chs 2,6,8.

_____, *Traditional Islam in the Modern World*, chs 13,14.

Corbin, H., *Spiritual Body and Celestial Earth*.

_____, *Temple and Contemplation*.

Elilade, M., *The Sacred and the Profane*, ch. 1.

_____, *Patterns in Comparative Religion*, ch. 10.

Lethaby, W., *Architecture, Mysticism, and Myth*.

Kramrisch, S., *The Hindu Temple*.

Michell, G., *Architecture of the Islamic World*.

Ardalan, N., and Bakhtiyar, L., *The sense of Unity*.

Necipoglu, G., *Topkapi Scroll - Geometry and Ornament in Islamic Architecture*.

Serjeant, R.B.(ed.), *The Islamic City*.

Gimpel, J., *The Cathedral Builders*.

Harris, C.M., *Illustrated Dictionary of Historic Architecture*.

درسهای دوره دکتری حکمت هنرهای دینی
۷- حکمت تزئینات و نقوش تزئینی در هنرهای دینی
(۲ واحد - اختیاری)

در جوامع بدوی و در تمدنهای سنتی نقوش تزئینی بطور گسترده‌ای حضور داشتند و جزء اساسی شیء تزئین شده و کامل کننده معنی آن بودند. هنر مدرن با فرو کاستن اهمیت دست ساخته‌ها و ساختمانها به جنبه صرفاً عملکردی آنها موجب حذف تقریباً کامل نقوش تزئینی گردیده و در محدوده کوچکی هم که هنوز این نقوش به کار می‌روند از معنی خالی شده و فقط بصورت 'دکور' دیده می‌شوند. تا آنجا که به هنر اسلامی مربوط است، نقشهای منفرد، اسلیمی و گره در انواع هنرهای بصری، از معماری و قالی و بافته‌ها تا اثاثیه و آلات چوبی، سفالی، شیشه‌ای، و فلزی دیده می‌شوند، در حالیکه انواع تزئینات سه بعدی کاربندی، شامل رسمی و یزدی و مقرنس، اختصاص به معماری دارند. نقوش تزئینی سنتی با صورتی انتزاعی و با زبان رمز، حقایق کلی و معانی مابعد طبیعی و کیهان شناختی را بیان می‌کنند.

سرفصلها

انواع نقوش تزئینی در میان اقوام بدوی، تمدنهای کهن و بزرگ: هند، چین، ژاپن، ایران، بین‌النهرین، مصر، یونان، کلتها، سرخپوستان. نقوش اسلیمی و گره در هنرهای اسلامی.
کاربندی در معماری اسلامی.

نقوش جمادات، گیاه، جانور، انسان، و اجرام آسمانی در تزئین نقاب، چهره، بدن انسان، لباس، معبد، خانه، اسباب و وسائل. معنویت کاربرد تزئینات. این همانی شیء منقوش با موضوع نقش.
اهمیت نمادگرایانه نقوش. بیان تجریدی و بیان طبیع‌یگرایی نقوش.

منابع

معانی رمز صلیب، رنه گنون. رمز و رمزپردازی، تیتوس بور کهارت. مقدس و نامقدس، میرچیا الیاده. نقوش زینتی در ایران زمین، از کهن‌ترین زمان تا دوره مادها، جلیل ضیاء پور. احیای هنرهای

از یاد رفته، حسین لرزاده. نقشهای هندسی در هنر اسلامی، عصام السعید و عایشه پارمان.
طرح و اجرای نقش در کاشیکاری ایران، محمود ماهر النقش. آرایه‌ها و نقوش اسلیمی،
امیر هوشنگ آقامیری.

Guenon, R., *Fundamental Symbols - The Universal Language of the Sacred Science*.

- Goomaraswamy, A.K., *Figures of Speech or Figures of Thought*, ch. 3.
_____, *The Iconography of Buddha Image*.
Schuon, F., *To Have a Center*, ch. 13.
Lings, M., *Symbol and Archetype*.
_____, *The Book of Certainty*.
_____, *Splendours of Qur'an Calligraphy and Illumination*.
Jones, O., *The Grammar of Ornament*.
Wilson, E., *8000 Years of Ornament*.
Christie, A., *Pattern Design*.
Critchlow, K., *Islamic Patterns*.
El-Said, I., and Parman, A., *Geometric Concepts in Islamic Art*.

درسهای دوره دکتری حکمت هنرهای دینی
۸- خوشنویسی، نگارگری، تذهیب، و هنر کتابسازی اسلامی
(۲ واحد- اختیاری)

از آنجا که در تمدن اسلامی پیام الهی بصورت کلمات ظاهر گردید، خوشنویسی در آن اهمیت محوری یافت. در دامن این تمدن خطوطی گوناگون، شامل کوفی، نسخ، محقق، ریحان، نستعلیق و خطوطی دیگر، پدید آمدند که نه فقط برای نگارش قرآن، بلکه نیز در بسیاری از اشکال رایج هنری، از دست ساخته و اثاثیه تا معماری به کار رفته‌اند. هنرمندان مسلمان همچنین برای تزئین نسخه‌های قرآن هنر تذهیب، و برای مصور کردن کتابها نوعی نگارگری ریزنگار را با خصوصیتی معین پدید آوردند. هر یک از نژادها و اقوام درون دارالاسلام یا از نظر شکل دهی و استكمال و یا از نظر مهارت در بکارگیری انواعی معین از این هنرها شناخته شده‌اند. زیبایی شناسی و ساختار هنری انواع خطوط خوشنویسی، تذهیب قرآنی، و نگارگری اسلامی پیوندی درونی با معنویت و روح اسلام دارد.

سرفصلها

اهمیت خوشنویسی در میان مسلمانان. انواع و تاریخ خطوط اسلامی. زیبایی شناسی خطوط اسلامی. خوشنویسی وحی قرآنی. وحدت صورت و معنی در خطوط اسلامی. نمادگرایی حروف عربی. پیوند خوشنویسی و هنرهای اسلامی. اصول خوشنویسی ابن مقوله. خوشنویسی و سلوک معنوی. هنر تذهیب. مکاتب نگارگری در ایران. نمادگرایی نگارگری ایرانی. نگارگری در دیگر سرزمینهای اسلامی. جلد سازی اسلامی.

منابع

اسلام و تائوتیسیم، رنه گنون، فصل ۸. هنر خوشنویسی و تذهیب قرآنی، مارتین لینگز.
خوشنویسی و فرهنگ اسلامی، آنماری شیمل. رساله آداب المشق، میرعماد حسنی. گلستان هنر، قاضی احمد منشی. مناقب هنروران، مصطفی عالی افندی. نقاشی ایرانی، بازیل گری. نقاشی ایرانی، از کهن‌ترین زمان تا روزگار صفویه، علی اکبر تجویدی. هنر و معنویت اسلامی، سید حسین نصر، فصلهای ۱۱، ۲.

نگارگری اسلامی، ثروت عکاشه. کتاب آرایبی در تمدن اسلامی، نجیب مایل هروی. صحافی و جلدهای اسلامی، دانکن هالدین.

- Guenon, R., *Sufism and Taoism*, ch. 8.
Lings, M., *Splendours of Qur'an Calligraphy and Illumination*.
Nasr, S. H., *Islamic Art and Spirituality*, chs 2, 11.
Schimmel, A., *Calligraphy and Islamic Culture*.
_____, *Islamic Calligraphy*.
James, D., *Qur'ans and Bindings*.
Arnold, T., *Painting in Islam*.
Binyon, L., *Persian Miniature Painting*.
Welch, S.C., *Persian Painting*.
_____, and Welch, A., *Art of the Islamic Book*.
Bahari, E., *Bihzad*.
Simpson, M.S., *Persian Poetry, Painting, and Patronage*.

درسهای دوره دکتری حکمت هنرهای دینی
۹- موسیقی معنوی در ایران، اسلام، و تمدنهای شرقی
(۲ واحد- اختیاری)

موسیقی یا هماهنگی اصوات، تنها هنر خاص مربوط به حس شنوایی است. عالی ترین موسیقیها در هر تمدن با الهام از چشم اندازهای دینی همان تمدن شکل گرفته و همسو با آرمانهای معنوی آن بوده است. موسیقی در تمدنهای سنتی مراتب گوناگون دارد و مخاطب آن شامل عامه مردم، متوسطان علاقمند، و خواصی که صرفاً به ابعاد معنوی موسیقی توجه دارند می گردد. موسیقی سنتی سهمی بسزا در ایجاد محیط معنوی دارد و می تواند شنونده را برای تمرکز و تامل و تذکر آماده کند. علاوه بر آن، موسیقی معنوی در مراسم آئینی و عبادی بعضی از ادیان و سنتها بصورت جمعی و با هماهنگی حرکات بدن جهت تواجدها به کار می رود. ترکیب موسیقی با شعریا اذکار و حرکت اعضای بدن که در مجالس بعضی از طرق صوفیه معمول بوده است سماع نام دارد.

سرفصلها

موسیقی افلاک. موسیقی، عالم کبیر، و عالم صغیر. اهمیت معنوی صوت و سکوت. مراتب کاربرد موسیقی. پیوند موسیقی، شعر، و رقص. رقص شیوا در هند. رقص خورشید سرخپوستان. اذان و تلاوت قرآن. دستگاه در موسیقی ایرانی و راگهای هندی. معنی و حال دستگاهها و گوشهها. موسیقی ایرانی و شعر فارسی. موسیقی و وجد. سماع و عرفان. قوالی. رمز شناسی موسیقی چند آوایی. تأثیرات نحس موسیقی رایج پاپ.

منابع

کتاب موسیقی کبیر، فارابی. کشف المحجوب، هجویری. رساله القدس، روزبهان بقلی شیرازی. کیمیای سعادت، ابو حامد محمد غزالی. بوارق الایمان، احمد بن محمد الطوسی. مقاصد الالحان، عبدالقادر مراغی. جامع الالحان، عبدالقادر مراغی. الاغانی، ابوالفرج اصفهانی. سرگذشت موسیقی ایران، روح الله خالقی. نظری به موسیقی، روح الله خالقی. شناخت موسیقی ایران، محمد تقی بینش.

موسیقی مذهبی ایران، حسن مشجون، استادان موسیقی ایران و الحان موسیقی ایرانی، داریوش صفوت، هشت گفتار
درباره فلسفه موسیقی، داریوش صفوت، هنر و معنویت اسلامی، سید حسین نصر، فصلهای ۹، ۱۰، سنت و تحول در
موسیقی ایرانی، ژان دورینگ، روح نغمات - موسیقی استاد الهی، ژان دورینگ.

Farmer, H.G., *A History of Arabian Music*.

Schuon, F., *To Have a Center*, ch. 1.

Coomaraswamy, A.K., *The Mirror of Gesture*.

_____, *The Dance of Shiva*, chs 6,8.

_____, *Essays in National Idealism*, chs 13-15.

Burckhardt, T., *Mirror of the Intellect*, ch. 16.

Pallis, M., *A Buddhist Spectrum*, ch. 8.

Nasr, S.H., *Islamic Art and Spirituality*, chs 9,10.

_____, (ed.), *Islamic Spirituality - Manifestations*, ch. 24.

Lwis, B., *The World of Islam*, ch. 6.

درسهای دوره دکتری حکمت هنرهای دینی

۱۰- حکمت و هنر شعر عرفانی فارسی

(۲ واحد-اختیاری)

بخش مهمی از کتابهای مقدس در قالب سرودها و مزامیر و بصورت موزون و آهنگین است. زیبایی در اینجا، و نیز در ادبیات عرفانی، نه فقط برای بیان حقیقت به کار می‌رود، بلکه خود تجلی حقیقت است. شعر عرفانی شاعرانی همچون سنایی، عطار، مولانا، سعدی، حافظ، و جامی هم قله‌های ادبیات فارسی است و هم پیوند زیبایی و حقیقت را نشان می‌دهد. ساختار موزون موسیقی ایرانی متأثر از عروض شعر فارسی است و وقتی که در همراهی با شعر، با صورت و معنی آن همسو می‌شود تأثیری مضاعف بر شنونده می‌گذارد. اما موسیقی شعر فارسی علاوه بر ساختار کاملاً منظم عروضی آن حاصل هماهنگی اصوات در حروف کلمات مصرعها و ابیات نیز هست. ترکیب موسیقایی شعر عرفانی فارسی با معانی حکمی و عنصر تخیل در مضامین شعر کیفیتی سحرآسا به آن بخشیده است. بسیار محتمل است که نمونه‌های اولیه رباعی، غزل، و مثنوی در مجالس ذکر صوفیان شکل گرفته باشد.

سرفصلها

نظم و شعر، یا کلام موزون و کلام مخیّل. اهمیت معنوی نظم و شعر. تاریخ شکل‌گیری و سیر صوری و معنایی شعر فارسی. رباعی. غزل. مثنوی. ترجیع‌بند. وزن شعر فارسی. وزن شعر و وزن موسیقی. عروض و ایقاعات. قابلیت شعر در انتقال حقایق ما بعد طبیعی. سحر شعر. شعر عرفانی و حلقه‌های ذکر و سماع. نقد صورت و محتوای شعر نو فارسی.

منابع

سبک‌شناسی، محمد تقی بهار. وزن شعر فارسی، پرویز ناتل خانلری. پیوند موسیقی و شعر، حسینعلی ملاح. هنر و معنویت اسلامی، سید حسین نصر، فصلهای ۵ - ۸. شکوه شمس، آنماری شیمل. صور خیال در شعر فارسی، محمد رضا شفیعی کدکنی. موسیقی شعر، محمدرضا شفیعی کدکنی.

Guenon, R., *Fundamental Symbols - The Universal Language of the*

- Sacred Science*, chs 4,8,9.
Schuon, F., *To Have a Center*, ch. 12.
_____, *Logic and Transcendence*, ch. 7.
Nasr, S.H., *Sufi Essays*, ch. 12.
_____, *Islamic Art and Spirituality*, chs 5-8.
Schimmel, A., *As Through a Veil - Mystical Poetry in Islam*.
_____, *A Two-Colored Brocade*.
_____, *The Triumphal Sun*.

درسهای دوره دکتری حکمت هنرهای دینی

۱۱- ابعاد معنوی هنرهای صناعی

(۲ واحد-اختیاری)

تفکیک هنرهای صناعی از مقوله هنر پیشامدی بسیار متأخر است، و در تمدنهای سنتی مفهوم هنر به معنی دست ساخته‌ها شامل هنرهای صناعی یا صنایع‌دستی در کاربرد امروزی این اصطلاح نیز می‌گردید. در واقع، هنرهای صناعی مرتبط با بعد 'بیرونی' و عامیانه عرفان عملی در ادیان و سنتهاست، بطوریکه برای اهل پیشه این امکان را به وجود می‌آورده تا به واسطه آداب خاص مربوط به فعالیت حرفه‌ای پیوندی مستمر با حقایق درونی دین و سنت خود برقرار کنند. از سوی دیگر، هنرهای صناعی با پر کردن فضای زندگی انسانها محیطی می‌سازد که از راه یادآوری حقایق باطنی با صوری که به زبان رمز بیان می‌شوند، سایه غفلت در آن هرچه کمرنگ‌تر می‌گردد. آداب اخلاقی و معنوی پیشه‌وران توسط اولیاء و اهل باطن در هر دین تدوین می‌گردیده و در تمدن اسلامی فتوت‌نامه‌هایی که از عارفانی همچون ابو عبد الرحمن سلمی،

عبد الرزاق کاشانی، شیخ علاء الدوله سمنانی، شیخ شهاب الدین عمر سهروردی، و نیز ملاحسین واعظ کاشفی در دست است بیانگر این حقیقت است.

سرفصلها

عمومی شدن هنر توسط پیشه‌ها و هنرهای صناعی. تقدیس طبیعت در هنرهای صناعی.
صنای هنرهای صناعی. پیشه وسیله استعلای معنوی پیشه‌ور. سنت شفاهی در آموزش
پیشه‌ها و هنرها. مراتب شاگردی و استادی. تصوف، فتوت، و پیشه‌ها.

منابع

سیطره کمتیت و علائم آخر زمان، رنه گنون، فصلهای ۷-۹، ۱۲. مرصاد/عباد، نجم‌الدین رازی.
فتوت و اصناف، مهران افشاری. فتوت نامه‌ها و رسائل خاکساریه، مهران افشاری. رسائل جوانمردان، مرتضی صراف.
تئین جوانمردی، احسان نراقی. فتوت نامه سلطانی، ملاحسین واعظ کاشفی.
اصناف در عصر عباسی، صباح ابراهیم سعید الشیخلی.

Guenon, R., *The Reign of Quantity and the Signs of the Times*, chs 7-9, 12.

Coomaraswamy, A.K., *The Indian Craftsman*.

_____, *The Arts and Crafts of India and Ceylon*.

Burckhardt, T., *Mirror of the Intellect*, ch. 21.

Nasr, S.H.(ed.), *Philosophy, Literature and Fine Arts*, pt 1, ch. 7.

_____, *Islamic Spirituality - Manifestations*, ch. 15.

Gill, E., *A Holy Tradition of Working*.

Serjeant, R.B. (ed.), *The Islamic City*, pt1, ch. 7.

درسهای دوره دکتری حکمت هنرهای دینی

۱۲- حکمت هنرهای نمایشی

(۲ واحد-اختیاری)

قدمت نمایش آن را به دوره‌های مربوط می‌کند که در آن هر امر انسانی بگونه‌ای نمادین حقایق مراتب بالاتر هستی را نشان می‌داد. هنر نمایش، نماد تجلیات متکثر مبدأ واحد است و از این رو خود یک مرتبه دورتر از امور حقیقی است و ماهیت وهمی و متغیر امور مربوط به عالم ظاهر را آشکار می‌کند. این ماهیت نه فقط وصف نمایش برای تماشاگر، بلکه نیز وصف بازیگر است، که در ضمن نمایش از اصل ثابت و من خود فاصله می‌گیرد و با پوشاندن چهره توسط صورتک و یا در پوششی دیگر نقشی غیر از خود را از راه تقلید بازی می‌کند. نمایش در جوامع اولیه و سنتی جنبه عام داشت بطوریکه میان بازیگر و تماشاگر تفاوتی نبود و همه افراد حاضر در محل نمایش در آن شرکت می‌کردند. بیان نمایشی خصوصاً با بعضی آئینهای دینی آمیخته می‌شود تا مراتب هستی و تشرف و تولد دوباره انسان را نشان دهد. در عالم اسلام مناسک حج نمونه‌ای از این نظر است، و مناسک تعمید و عشای ربانی مسیحی، و رقص خورشید سرخپوستان نمونه‌هایی در دیگر ادیان و سنتها هستند. خیمه شب بازی، که میان اقوام بسیار مختلف رواج داشته، با تکیه بر نخهایی که از 'بالا' عروسکها را می‌جنبانند بر تاثیرات آسمانی بر امور زمینی دلالت می‌کند، در حالیکه تعزیه، که با حفظ بسیاری از عناصر نمادین گوشه‌هایی از تاریخ مقدس شیعه را به نمایش می‌گذارد، از نظر شکل به مفهوم معاصر نمایش نزدیکتر است.

سرفصلها

بازی و واقعیت. تراژدی و کمدی در یونان. مفهوم ارسطویی کاتارسیس. نمایش در ژاپن. خیمه شب بازی. پرده خوانی. ابعاد نمایشی تعزیه. کاربردهای نمادین شعر، نثر، دستگانه‌های معین موسیقی، رنگها، و شکلهای خاص در تعزیه.

منابع

تاریخ تئاتر، ویل دورانت. افسانه‌های تباہی، سوفوکلِس. فن شعر، ارسطو. نمایش در ایران،

بهرام بیضائی. تاریخ نمایش در فلات ایران، جهانگیر نصری اشرفی. موسیقی مذهبی ایران،
حسن مشحون. دن و فرهنگ ژاپنی، دایستز تیتارو سوزوکی، صص ۴۷۱-۴۸۰.

Guenon, R., *Perspectives on Initiation*, ch. 28.

Coomaraswamy, A.K., *The Mirror of Gesture*.

_____, *The Bugbear of Literacy*, ch. 6.

Burckhardt, T., *Mirror of the Intellect*, ch. 14.

Lings, M., *The Secret of Shakespeare*.

Suzuki, D.T., *Zen and the Japanese Culture*, pp 419 – 27.

Hoover, T., *Zen Culture*, ch. 11.

درسهای دوره دکتری حکمت هنرهای دینی

۱۳- حکمت هنر در یونان و روم

(۲ واحد- اختیاری)

مدیترانه گذرگاه سه قاره آسیا، آفریقا، و اروپا بوده است و در این میان یونان و روم موقعیتی خاص در تاریخ تمدن و هنر داشته اند. جهانشناسی یونان و روم توسط اسطوره‌هایی بیان گردیده که در آن خدایان از جنبه‌ای اینجهانی برخوردارند و شخصیت انسانی به خود می‌گیرند. بگونه‌ای مشابه و برخلاف هنر شرقی، موضوعات آثار هنری یونان و روم صورت 'شخصی' دارند و در آنها چهره و پیکر انسان اهمیت محوری دارد. اروپای مسیحی میراثدار مستقیم هنر یونان و روم گردید و در نقاشی، موزاییک، پیکرتراشی، سنگتراشی، معماری، هنرهای صناعی، موسیقی، نمایشنامه و ادبیات هنر کلاسیک را الگو قرار داد. آشنایی با حکمت هنر یونان و روم نه تنها بعنوان بخشی از

تاریخ هنر بشری، بلکه نیز همچون پیش زمینه هنر مسیحی در غرب، و همچنین از نظر تاثیری که در پی فتوحات اسکندر و جنگهای رومیان در هنرهای مشرق زمین داشته ضروری است.

سرفصلها

خلاصه تاریخ و مردم یونان و روم. دین و جهانشناسی در یونان و روم. اسطوره‌های یونانی و رومی. بستر اجتماعی هنر در یونان و روم. منابع الهام بیرونی در هنر یونان و روم. هنر اژه‌ای، پیشا کلاسیک، کلاسیک، و هلنیستی در یونان. هنر اتروسک، دوره جمهوری، و دوره امپراتوری در روم. نمایش اسطوره‌ها. اهمیت چهره و پیکر انسان در هنر کلاسیک. طبیع‌گیری هنر کلاسیک. نظم و سبکهای معماری کلاسیک. تأثیر هنر یونان و روم بر هنرهای شرقی. شهرسازی، معماری، پیکرتراشی، سنگتراشی، نقاشی، موزائیک، ظروف، موسیقی، ادبیات، و نمایشنامه در یونان و روم.

منابع

ایلیاد، هومر. ادیسه، هومر. افسانه‌های تبای، سوفوکل. یونان، ویل دورانت. قیصر و مسیح، ویل دورانت. هنر در گذر زمان، هلن گاردنر، فصل‌های ۴ - ۶. دانشنامه اساطیر یونان و روم، مایک دیکسون کندی.

Schuon, F., *Light on the Ancient Worlds*, ch. 3.
Smith, W., *The Wordsworth Classical Dictionary*.
Guerber, H.A., *The Myths of Greece and Rome*.
Boardman, J.(ed.), *The Oxford History of Classical Art*.
Leisne, C., *Art of Ancient Greece*.
De Ridder, A., and Deonna, W., *Art in Greece*.

درسهای دوره دکتری حکمت هنرهای دینی

۱۴- حکمت هنر در ایران پیش از اسلام

(۲ واحد - اختیاری)

به علت وسعت مطالب و اهمیت هنر در ایران پیش از اسلام، درس حاضر بصورت گسترش و تفصیل سرفصلها و موضوعات مرتبط با آن از درس الزامی حکمت هنر در ایران پیش و پس از اسلام، برای دانشجویانی که بخواهند تحقیق نهایی خود را در یکی از موضوعات مربوط به این درس انجام دهند، ارائه خواهد گردید.

درسهای دوره دکتری حکمت هنرهای دینی
۱۵- حکمت هنر در ایران پس از اسلام
(۲ واحد - اختیاری)

به علت وسعت مطالب و اهمیت هنر در ایران پس از اسلام، درس حاضر بصورت گسترش و تفصیل سرفصلها و موضوعات مرتبط با آن از درس الزامی حکمت هنر در ایران پیش و پس از اسلام، برای دانشجویانی که بخواهند تحقیق نهایی خود را در یکی از موضوعات مربوط به این درس انجام دهند، ارائه خواهد گردید.

درسهای دوره دکتری حکمت هنرهای دینی
۱۶- حکمت هنر در هند
(۲ واحد - اختیاری)

به علت وسعت مطالب و اهمیت هنر در هند، درس حاضر بصورت گسترش و تفصیل سرفصلها و موضوعات مرتبط با آن از درس الزامی حکمت هنر در هند و خاور دور، برای دانشجویانی که بخواهند تحقیق نهایی خود را در یکی از موضوعات مربوط به این درس انجام دهند، ارائه خواهد گردید.

درسهای دوره دکتری حکمت هنرهای دینی
۱۷- حکمت هنر در خاور دور
(۲ واحد - اختیاری)

به علت وسعت مطالب و اهمیت هنر در خاور دور، درس حاضر بصورت گسترش و تفصیل سرفصلها و موضوعات مرتبط با آن از درس الزامی حکمت هنر در هند و خاور دور، برای دانشجویانی که بخواهند تحقیق نهایی خود را در یکی از موضوعات مربوط به این درس انجام دهند، ارائه خواهد گردید.

